

UMUZYKALNIANIE DZIECI W WIEKU WCZESNOSZKOLNYM

Joanna Gietek

SPIS TREŚCI

Wstęp

Rozdział I

1. Uwarunkowania rozwoju muzycznego
2. Podstawowe zdolności muzyczne i czynniki je warunkujące
 - 2.1. Rozwój zdolności muzycznych
 - 2.2. Zdolności muzyczne i struktura uzdolnienia muzycznego
3. Edukacja muzyczna i aktywność muzyczna
 - 3.1. Formy aktywności muzycznej
4. Muzykalność
 - 4.1. Zajęcia umuzykalniające
 - 4.2. Metody umuzykalniania – System Carla Orffa

Wnioski

Bibliografia

Wstęp

Zdolności nie należy utożsamiać z wiedzą i umiejętnościami. Jeśli zdolności są bardzo wielkie nazywamy je talentami. U podstaw każdej zdolności muzycznej leżą pewne zadatki wrodzone, które wymagają pracy nad ich rozwojem. Występują one w postaci specjalnie subtelnej budowy ucha i wyjątkowej sprawności działania zarówno zakończeń nerwowych w uchu, jak i całego analizatora słuchowego. Aby te zadatki wyraziły się w biernej lub czynnej twórczości muzycznej, potrzeba odpowiedniego wpływu wychowawczego, uwrażliwiającego dziecko na rytm i melodię, oraz odpowiednich ćwiczeń doskonalących sprawność analizatora słuchowego.

W tej pracy zwrócę uwagę na to, jaki wpływ na rozwój muzyczny i wychowanie dzieci mają zajęcia umuzykalniające. Co to są zdolności muzyczne i jaki jest ich rozwój. Jakie są struktury oraz temat uwarunkowań rozwoju muzycznego. Jaki wpływ ma edukacja muzyczna na aktywność dziecka i jego rozwój, a także czym jest umuzykalnianie.

Rozdział I.

Droga rozwoju muzycznego dziecka w świetle literatury.

1. Uwarunkowania rozwoju muzycznego.

Zdolności muzyczne występują u większości ludzi, jednak w różnym stopniu i różnych odmianach. Najbardziej rozpowszechnione są zdolności przeciętne. Pozwalają one na zajmowanie się muzyką w sposób amatorski i mogą być źródłem wielu radości i satysfakcji.

Jeżeli wychowanie muzyczne przebiega prawidłowo od najwcześniejszych lat, jednostka może rozwinąć nie tylko swoje zdolności muzyczne, lecz także wyrobić wrażliwość artystyczną, to znaczy zdolność do oceny utworów o najwyższym stopniu trudności formalnej i treściowej.

Tempo rozwoju poszczególnych zdolności i ich granice są wyznaczone przez zespół cech wrodzonych, którymi uwarunkowany jest rozwój muzyczny. Dodatkowo, muzykalność najbliższego otoczenia, obecność instrumentu muzycznego w domu, tradycje rodzinne, zainteresowania i postawy wobec muzyki, rodziców, nauczycieli i grona rówieśników, również kształtują muzykalność dziecka. Te dwie grupy czynników wzajemnie się przeplatają i warunkują.

Dzieci przejawiają wielką potrzebę aktywności muzycznej, dlatego bardzo ważne jest by proces wychowawczy był właściwie zorganizowany i by aktywność i potrzeby dziecka były umiejętnie wykorzystane.

Kinga Lewandowska zwraca szczególną uwagę na to mianowicie, by nauczyciel dostosowywał program nauczania do możliwości rozwojowych dzieci, by optymalnie wykorzystywał zdolności muzyczne poszczególnych uczniów w dążeniu do realizacji programu, stymulował rozwój tych zdolności, które są podstawą do przejścia na wyższy etap rozwoju intelektualnego, wykrywał dzieci uzdolnione muzycznie i kierował je do zawodowej szkoły muzycznej i wreszcie prowadził samodzielne obserwacje zachowania się uczniów w stosunku do muzyki.¹

¹ Lewandowska K., *Rozwój zdolności muzycznych*, WSiP, Warszawa 1978, str. 7.

2. Podstawowe zdolności muzyczne i czynniki je warunkujące.

Podstawowe zdolności muzyczne to słuch wysokościowy i analityczny, pamięć melodyczna i rytmiczna, które rozwijają się wraz z wiekiem chronologicznym. Zachodzą jednak duże różnice indywidualne pod względem poziomu rozwoju percepcyjnych zdolności muzycznych. Zdolności te rozwijają się w jednakowym stopniu u chłopców, jak i u dziewcząt, choć w odmiennym rytmie.

Struktura uzdolnienia muzycznego jest bardzo dynamicznym układem zmiennym, modyfikowanym zarówno przez czynniki biopsychiczne, jak i środowiskowe takimi jak intonacja wokalna, pamięć muzyczna, inteligencja, zainteresowania muzyczne, kultura muzyczna środowiska rodzinnego.

Według K. Lewandowskiej uzdolnienie muzyczne uzależnione jest od działania co najmniej trzech czynników, genetycznego, środowiskowego i intelektualnego.

Pierwszy, genetyczny, przejawia się pod postacią mniejszych lub większych zdolności do odbioru wrażeń słuchowych. Wyznacza on stopień wrażliwości słuchowej, a także decyduje o warunkach rozwoju wokalnego danej jednostki. Drugi to czynnik środowiskowy, który uwidacznia wpływ doświadczenia i wcześniejszego kształcenia muzycznego. Przyczynia się on do powstania związków między różnymi czynnościami muzycznymi (np. słuchem a pamięcią muzyczną), a także wiąże się z nabytymi umiejętnościami wokalnymi i kontrolą słuchową. Trzeci to czynnik intelektualny, który decyduje o możliwościach kształtowania się operacji umysłowych niezbędnych przy zajmowaniu się każdą działalnością, w tym również muzyczną. Żaden z tych czynników rozpatrywany oddzielnie nie decyduje o poziomie rozwoju zdolności muzycznych. Rola każdego z nich jest względna i uzależniona od układu pozostałych czynników.

2.1. Rozwój zdolności muzycznych.

Zdolności muzyczne powiększają się wraz z wiekiem. Zadatki na muzykalność można zauważyć już w pierwszych miesiącach i w pierwszym roku życia, jest to np. uważne śledzenie dźwięków instrumentu lub głosu, reagowanie radością lub niezadowolaniem na brzmienie instrumentów, próby naśladowania głosem dźwięków wokalnych – szukanie wysokości słyszanych dźwięków.

Według L. A. Garbera okres poniemowlęcy, to nie tylko okres gromadzenia prostszych muzycznych wrażeń i kształtowania nawyków rozróżniania i rozpoznawania nieskomplikowanych melodii, lecz także okres pierwszych prób wykonywania piosenek głosem, poruszania się rytmicznego przy muzyce, początek wprowadzania muzyki w życie dzieci. W okresie tym rozwijają się różne aspekty słuchu muzycznego, wytwarzają się nawyki koncentracji uwagi w trakcie zespołowego wykonywania, a także nawyki prawidłowego oddychania przy rozluźnionym (nie napiętym) śpiewaniu. Intonacja ma charakter przybliżony „konturowy”, a wszelka działalność muzyczna jest trochę syntetyczna i synkretyczna, ponieważ w jedność występują różne komponenty – śpiew, ruch, teatralizacja. Zadatki zdolności muzycznych ujawniają się tylko w ogólnych zarysach. Jeśli są pobudzane, rozwijają się tak, że w trzecim roku życia u niektórych dzieci można stwierdzić już pewien stopień rozwoju słuchu muzycznego, poczucia rytmu, pamięci i zainteresowań muzycznych.

W okresie przedszkolnym kształtują się liczne składniki zdolności muzycznych, wyraźnie pojawia się ich różnorodność, a także obserwuje się kompensacyjny rozwój tych stron muzykalności, których brak w wyposażeniu dziecka. Muzyka spostrzegana przez dziecko przedszkolne mniej wiąże się teraz z konkretnym słownym obrazem, tematem, natomiast nabiera emocjonalnego charakteru. Możliwy jest śpiew dzieci bez akompaniamentu, bez ruchu, bez teatralizacji czy wzrokowej poglądowości. Dzieci 5-letnie mogą czysto śpiewać, rytmicznie poruszać się przy muzyce, słuchać z zadowoleniem, rozróżniać barwę niektórych instrumentów muzycznych, określić charakter muzyki i często wyrażać swój stosunek do niej.

Wewnątrz każdej grupy wiekowej zachodzą znaczne różnice indywidualne. Stwierdza się je w zakresie spostrzegania różnych elementów muzycznych, wyrazistości wyobrażeń, długości przechowywania w pamięci materiału muzycznego, itp.

Można wyodrębnić charakterystyczne etapy rozwoju w zakresie poszczególnych zdolności. Przejście z jednego etapu na drugi zależy od wielu czynników, a w szczególności od ogólnego rozwoju muzycznego dziecka, co ściśle wiąże się z zasobem doświadczeń muzycznych. Drugim bardzo ważnym czynnikiem jest, zastosowana w przedszkolu lub w szkole, metodyka kształcenia zdolności uwzględniająca wszystkie formy przejściowe w wykonaniu muzycznym.

Najwcześniej rozwija się zdolność rozróżniania głośności dźwięków wyprzedzając zdolność rozróżniania wysokości dźwięków i rytmu.

W procesie opanowania piosenki jako pierwszy etap występuje ujmowanie następstwa bodźców dźwiękowych w czasie. Jednak dominującym czynnikiem koncentrującym uwagę dzieci, które mają ujmować stałość składowych elementów utworu muzycznego, jest melodia.

2.2. Zdolności muzyczne i struktura uzdolnienia muzycznego.

Dziecko ma w sobie ogromną zdolność uczenia się, także uczenia się muzyki. Najpierw opanowuje język ojczysty, co wymaga pamięci dźwiękowej, rozwiniętego słuchu fonematycznego, zdolności artykulacyjnych. Są to zdolności zbliżone do tych, które biorą udział w percepcji struktur dźwiękowych – muzycznych. Dziecko uczy się od najbliższej osoby sposobów zachowań, tak też naśladuje zachowanie muzyczne matki – jej głos, śpiew, sposoby ekspresji, itp.

S.L. Rubinsztejn uważa, że zdolności to względnie utrwalone właściwości psychiczne jednostki, które mają swoje podłoże w cechach analityczno – syntetycznej działalności mózgu.²

Zdolności muzyczne kształtują się na podstawie wrażliwości słuchowej jednostki w toku wychowania i nauki szkolnej. Dzięki obcowaniu dziecka z ludźmi posługującymi się (bezpośrednio i pośrednio) głosem wokalnym i instrumentami muzycznymi możliwy jest postępujący rozwój zadatków wrodzonych. Ponieważ w muzyce najważniejsze znaczenie ma percepcja struktur melodyczno – rytmiczno – harmonicznymi, przeto w ukształtowaniu się zdolności muzycznych istotną rolę odgrywają dwa procesy intelektualne: generalizacji i różnicowania struktur wysokościowych, melodycznych, rytmicznych, harmonicznymi i innych. Generalizacja to nic innego jak odczuwanie, że dana melodia jest pod pewnym względem podobna do melodii wcześniej poznanych. Analiza słuchowa będzie związana z wyodrębnianiem dźwięków we współbrzmieniach motywów, fraz i zdań, natomiast różnicowanie to wykrywanie i odtwarzanie głosem różnic wysokości lub czasu trwania dźwięków.

² Rubinsztejn S.L., *Zasady i drogi rozwoju psychologii*, PWN, Warszawa 1964

W swojej teorii B. Tjeppow wyr6znia trzy zasadnicze pojęcia – „uzdolnienie, zdolnořć i muzykalnořć”. Uzdolnienie jest terminem najszerszym, bowiem obejmuje wszelkie zdolnořci muzyczne i pozamuzyczne ogólne, które są potrzebne do działalnořci muzycznej. Na muzykalnořć – jako zdolnořć do emocjonalnego przeżywania muzyki, składają się, zdaniem B. Tjeppowa, trzy podstawowe zdolnořci: poczucie tonalne, zdolnořć do wyobrażeń słuchowych i poczucie rytmu muzycznego.

Za uzdolnienia muzyczne uważa się strukturę złożoną z wielu zdolnořci muzycznych. Najczęściej wyr6znia się następujące podstawowe zdolnořci muzyczne.³

A. Słuch muzyczny

- poczucie wysokořci dźwięku zwane słuchem wysokořciowym – to zdolnořć r6znicowania dźwięków muzycznych w zakresie wysokořci,
- poczucie czasu – to zdolnořć r6znicowania dźwięków muzycznych w zakresie czasu ich trwania,
- poczucie głořnořci – to zdolnořć r6znicowania dźwięków muzycznych w zakresie intensywnořci,
- poczucie barwy – to zdolnořć r6znicowania dźwięków muzycznych w zakresie barwy,
- słuch harmoniczny zwany także analitycznym – to zdolnořć wyr6zniania poszczególnych dźwięków we wsp6łbrzmieniu,

B. **Pamięć muzyczna** – to zdolnořć zapamiętywania, rozpoznawania i reprodukowania elementów oraz struktur muzycznych.

C. **Poczucie rytmu** – to zdolnořć do percepcji i reprodukowania struktur rytmicznych.

D. **Smak muzyczny** – to zdolnořć wyr6zniania i oceny wartořci artystycznych w muzyce.⁴

³ Manturzevska M., *Psychologiczne warunki osiągnięć pianistycznych*, Ossolineum, Wydawnictwa PAN, 1969

⁴ Lewandowska K., *Rozw6j zdolnořci muzycznych*, WSiP, Warszawa, 1978, s. 14.

3. Edukacja muzyczna i aktywność muzyczna.

Edukacja muzyczna powinna dawać szansę właściwego rozwoju każdemu dziecku i stawiać wszechstronne wychowanie jako zadanie główne. Idealem współczesnego wychowania jest człowiek myślący, umiejący działać w sytuacjach problemowych. Ma być on twórczy i wyrobiony emocjonalnie, wrażliwy, opanowany, dzielny i szlachetny.

Kontakt ze sztuką, w tym i z muzyką, stanowi okazję do wzbogacania odczuć i umiejętności myślenia. Myślenie doskonali indywidualność odczuć i umiejętności osobistych ocen. Kontakt ten może w specyficzny sposób współdziałać w poznawaniu rzeczywistości w różnych jej aspektach.

„Muzyka sprzyja poznawaniu przez dzieci własnej psychiki, głównie uświadamianiu własnych przeżyć i potrzeb emocjonalnych, a także przeżyć i potrzeb rówieśników”.⁵

Wpływa ona na postawy etyczne rozwija uczucia, umacnia więzi społeczne, pobudza wyobraźnię i twórczą postawę, „łagodzi obyczaje”.

Muzyka, która odwołuje się najbardziej do wyobraźni i emocji to nie tylko śpiew czy słuchanie utworów muzycznych. Owszem, ale to także zabawy z ruchem, z instrumentami i piosenką. W zabawach dzieci i nauczyciel integrują się poprzez kontakt słowny, wzrokowy i dotykowy. W zabawach dzieci poznają pewne zjawiska elementarne: dynamikę (cicho – głośno), tempo (wolno – szybko), artykulację (lekko – ciężko), barwę (jasno – ciemno), rytm (równo – nierówno), wysokość dźwięku (nisko – wysoko), nastrój (wesoło – smutno), formę muzyczną (tak samo – inaczej), a nawet fakturę (jeden – kilka). Podstawą zrozumienia tych pojęć jest początkowo zasada kontrastu (inaczej), potem powtórzenia (tak samo) i podobieństwa (podobnie).

Edukacja muzyczna rozbudza wrażliwość i wyobraźnię muzyczną dzieci poprzez pracę z wykorzystaniem form ekspresyjnych (ruch, śpiew, gra na instrumentach) i percepcyjnych (słuchanie, odczytywanie zapisu, rozpoznawanie).

⁵ Przychodzińska M., *Wychowanie muzyczne – idee, treści, kierunki rozwoju*, WSiP, Warszawa, 1989, s. 55.

3.1. Formy aktywności muzycznej.

Krystyna Stasińska⁶ wyróżnia następujące formy aktywności muzycznej. Są to: mowa, śpiew, piosenka, gra na instrumentach, ruch z muzyką, ćwiczenia percepcyjne i słuchanie muzyki.

Mowa

Ćwiczenia mowy rozwijają i doskonalą technikę operowania oddechem i głosem. Stanowią fundament pracy nad prawidłową wymową (ćwiczenia ortofoniczne) jak i są przygotowaniem do wyrazistej i prawidłowej dykcji w czasie śpiewania piosenek. Często ćwiczenia łączy się z takimi elementami muzyki jak dynamika, tempo, artykulacja.

Śpiew

Jest on najbardziej naturalną i najdostępniejszą dla dziecka działalnością muzyczną, w której rozwija się zarówno jego aparat głosowy, jak i muzyczne wyobrażenia słuchowe stanowiące podstawę słuchu muzycznego. Śpiew z umiarkowanym natężeniem głosu i należyтым otwieraniem ust wpływa dodatnio na rozwój prawidłowej wymowy i chroni delikatne i wrażliwe więzadła głosowe dzieci.

Piosenka

Jest podstawowym materiałem muzycznym większości lekcji. Najpierw dzieci słuchają śpiewu nauczyciela, nucą, śpiewają fragmentami. Proste melodie mogą śpiewać w całości. Piosenki mogą być opracowywane w różny sposób: z instrumentami, z gestami akustycznymi lub z ruchem. Elementy piosenek wykorzystuje się do opracowywania pojęć rytmicznych, do ćwiczeń percepcyjnych i pamięciowych.

Gra na instrumentach

Dzieci wykorzystują tu przedmioty akustyczne i instrumenty, ale i swe własne spontaniczne odruchy. To ciało dziecka tworzy efekty akustyczne uzyskiwane poprzez różnorodne uderzenia rąk, nóg (gestodźwięki). Gesty łączy się z ruchem, zapisuje, odczytuje i opracowuje piosenki.

⁶ Stasińska K., *120 lekcji muzyki w klasach 1-3*, Warszawa, 1999, WSiP Spółka Akcyjna

Ruch z muzyką

To bardzo lubiana, spontaniczna forma aktywności. Może występować bez muzyki lub w jej towarzystwie. Jest źródłem radości i naturalnej ekspresji. Pomaga odprężyć się i wspólnie bawić, integruje grupę. Dzieci uczą się wzajemnej życzliwości i tolerancji.

Ćwiczenia percepcyjne i słuchanie muzyki

Poprzez działalność muzyczną dzieci w ćwiczeniach poznają język muzyczny i wdrażane są w proste zjawiska dźwiękowe. Słuchanie muzyki to bardzo trudna forma dla dzieci, gdyż wymaga dużego skupienia uwagi, cierpliwości i dużej wrażliwości słuchowej. W muzyce instrumentalnej dodatkowym utrudnieniem odbioru jest brak treści słownej, jaka występuje w piosenkach. Muzyka mechaniczna zarówno z płyt jak i taśmy uniemożliwia powiązanie wrażeń słuchowych z wzrokowymi. Brak kontroli wzrokowej wymaga od młodych słuchaczy większego wyrobienia muzycznego i większej dojrzałości psychicznej. Natomiast podczas słuchania muzyki żywej, która odbierana jest przez dzieci bezpośrednio, dostarczanych jest więcej wrażeń. Słuchanie jej jest łatwiejsze, gdyż łączy się z obserwacją wykonawców i instrumentów, na których grany jest utwór.

4. Muzykalność.

„Muzykalność to zdolność złożona, stanowiąca zespół określonych właściwości psychicznych warunkujących czynne zajmowanie się muzyką”,⁷ czyli rodzajami działalności muzycznej jakimi są słuchanie, wykonywanie i tworzenie muzyki.

Muzykalność człowieka ściśle zależy od jego wrodzonych, indywidualnych zadatków, jest jednak rezultatem rozwoju, wychowania i kształcenia. W działalności muzycznej kształcimy i rozwijamy podstawowe zdolności jakimi są słuch muzyczny i poczucie rytmu muzycznego (pamięć i wyobraźnia muzyczna). Taką działalność nad rozwojem zdolności muzycznych i wrażliwości nazywamy umuzykalnianiem.

⁷ Stankiewicz Z., *Piosenka w przedszkolu*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa, 1973, s. 134.

4.1. Zajęcia umuzykalniające.

Takich zajęć nie należy prowadzić w oderwaniu od innych form pracy. Muszą one wypływać z koncepcji ogólnej i wiązać się z całością pracy wychowawczej, która zakłada wszechstronny i równomierny rozwój osobowości dziecka, wszystkich jego władz fizycznych i psychicznych. Na zajęciach jest ruch przy zabawie, w tańcu, co wpływa na sprawność fizyczną. Treść słowna piosenki zawiera walory poznawcze, kształcące i wychowawcze. Piosenka uczy nie tylko mowy, ale i myślenia, rozwija wyobraźnię, może kształtować właściwą postawę społeczną, pomaga w zdyscyplinowaniu grupy, uczy zgodnego współżycia, ale również budzi w dzieciach uczucia, nastroje, wzruszenia.

A. Organizacja zajęcia

Wymaga starannego przemyślenia, jaka będzie jego treść, zadanie dydaktyczne dotyczące wiedzy muzycznej, jakie sprawności muzyczne będą rozwijane, jakie ogólne sprawności będą ćwiczone, jakie zastosujemy pomoce, jakie uwzględnimy zasady wychowania, itp.

B. Planowanie zajęcia

Należy kolejno ustalić temat zajęcia, wyszukać odpowiednich piosenek do rozwinięcia ustalonego tematu, przeanalizować sposób wykorzystania wybranych piosenek, przemyśleć jak przeprowadzić zabawy rytmiczne przy akompaniamencie instrumentu muzycznego.

C. Przygotowanie do zajęcia

Przed nauką piosenki nauczyciel musi dobrze ją poznać, jej melodię i słowa. Unika się tutaj śpiewania „po swojemu”, czyli ze zmianami w rytmie, melodii i tonacji przy niedostatecznym opanowaniu piosenki. Także przed przeprowadzeniem każdej zabawy nauczyciel musi dobrze poznać jej treść i wszystkie prawidła. Należy także zapewnić dzieciom odpowiednie warunki lokalowe.

D. Przeprowadzanie zajęć

Nauczyciel musi wytworzyć odpowiedni nastrój sprzyjający zainteresowaniu dzieci (odpowiednie pomoce, sposób mówienia, śpiewania, mimiki, itp.).

W jednostce zajęć można realizować tylko niektóre formy umuzykalniania, gdyż w pojedynczej godzinie zajęć nie da się wszystkiego zmieścić. Należy jednak stosować różne formy zajęć, które powinny się przeplatać. Podczas wszystkich zajęć

dzieci powinny mieć okazję do śpiewania, ruchu (ruch przeplatany z zajęciami w pozycji siedzącej). Należy także zachować estetykę śpiewu, by dzieci nie śpiewały podczas intensywnego ruchu i bezpośrednio po nim. Stosować różnorodne pomoce. Zawsze powinny pojawić się jakieś nowe elementy atrakcyjne dla dzieci.

Zajęcia umuzykalniające powinny w naturalny sposób wiązać się z życiem dziecka i jego zainteresowaniami. „Jeśli wywołują nadmierne napięcie nerwowe dziecka, nie spełniają wówczas swej roli wychowawczej. Powinny natomiast mobilizować do działania, a nie tworzyć warunków do unikania muzycznej działalności”.⁸

Podczas zajęć dziecko gra, tańczy, śpiewa. Są to konkretne czynności sprawiające dzieciom przyjemność. Ta działalność jest celem dzieci. Szczególnie zajęcia ruchowo – muzyczne angażują aktywność dzieci bez względu na to czy będą prowadzone w formie zabawy, czy przez wyznaczanie dzieciom konkretnych zadań.

Zarówno czynności manualne, związane z pracą ręki w operowaniu różnymi rekwizytami, jak i czynności lokomocyjne czy też myślowe, wynikają z konieczności analizowania wykonywanych zadań.

„Zajęcia umuzykalniające dają także wiele okazji do rozwijania potrzeby samourzeczywistniania. Wiąże się ona z motywacją osiągnięć, własnej oceny z wzrastającym stopniowo poziomem aspiracji. To czy człowiek będzie wytrwale dążył do celu, czy będzie bierny czy twórczy, zależy przeważnie od tego jak był od dzieciństwa wychowywany”.⁹

4.2. Metoda umuzykalniania – System Carla Orffa.

Carl Orff opracował bardzo oryginalną metodę umuzykalniania. Przyjął syntezę słowa, muzyki i ruchu, które uważał za najbardziej naturalny przejaw i środek ekspresji artystycznej.

Jeśli ta jedność wystąpi w improwizowanej twórczości dzieci, tzn. improwizacji muzyki i ruchu do słów podanych czy improwizacji słów do muzyki, będzie rozbudzała, kształciła i rozwijała dziecięcą wyobraźnię, wyzwalała pomysłowość, wzbudzała zainteresowanie, przyciągała uwagę oraz wpływała na szybkość decyzji.

⁸ Przybylska K., *Wychowanie muzyczne w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1978, s. 31.

⁹ Tamże, s. 33.

„Radość twórcza, aktywizująca, wyzwala siły i zdolności indywidualne dzieci, dostarcza przeżyć i wzruszeń emocjonalnych i estetycznych. To forma spontanicznego wyrażania siebie muzyką, zapewniająca rozwój indywidualnej osobowości dziecka”.¹⁰

Carl Orff wychodzi od zabawy muzycznej, bliskiej dzieciom gdzie łączy się w niej ruch, gest, taniec, muzyka (śpiew, gra na instrumentach) oraz słowo. W wyniku zabawy ze słowem rodzi się rytm, a także artykulacja i brzmienie. Dodanie do zabawy rytmiczno – artykulacyjnej instrumentów perkusyjnych i śpiewu opartego na najprostszych motywach (pentatonika) wzbogaca rytmikę i brzmienie. Ruch u Orffa ma charakter kreatywny. Ważną rolę odgrywa u niego także gra na instrumentach perkusyjnych o określonej i nieokreślonej wysokości dźwięku, ale i własny instrument, którym jest ciało dzieci podczas tworzenia efektów akustycznych przez spontaniczne odruchy. Jego celem było wychowanie jednostki inteligentnej i twórczej, poprzez zastosowanie pięciu form aktywności muzycznej:

Podstawowe

- a. tworzenie muzyki
- b. zajęcia muzyczno – ruchowe
- c. gra na instrumentach

Drużorzędne

- a. śpiew
- b. słuchanie muzyki

¹⁰ Stankiewicz Z., *Piosenka w przedszkolu*, Państwowe zakłady wydawnictw szkolnych, Warszawa, 1973, s. 161.

Wnioski

Celem mojej pisemnej pracy było pokazanie wpływu zajęć umuzykalniających na rozwój zdolności muzycznych dzieci.

Zakładam, że poprzez prowadzenie zajęć według wybranych metod i zgodnie z założeniami konkretnego planu pracy, może nastąpić znaczny rozwój zdolności muzycznych – co zamierzam w przyszłości kontynuować w praktyce, w formie eksperymentalnych badań pedagogicznych, opierając się na konkretnych narzędziach badawczych.

Ale już dziś, na drodze codziennej obserwacji, mogę stwierdzić, że podczas zajęć umuzykalniających koła gitarowego, rozbudzane są zamięłowania dzieci do śpiewu, muzyki i ruchu przy muzyce, kształtuje się również słuch muzyczny, poczucie rytmu, pamięć i wyobraźnia muzyczna.

Na tej podstawie uważam, że zajęcia umuzykalniające powinny być nieodzownym elementem edukacji muzycznej uczniów, gdyż pozwalają od najmłodszych lat kształtować człowieka myślącego, dzielnego i szlachetnego. Jednocześnie ważne jest permanentne kształcenie nauczycieli umożliwiające poznanie i przyswajanie nowoczesnych metod i treści edukacji muzycznej.

Joanna Gietek

Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej

Szkoła Podstawowa nr 32 w Toruniu

Bibliografia

1. Cukierówna M., *Zajęcia umuzykalniające w przedszkolu*,
2. Lewandowska K., *Rozwój zdolności muzycznych*, WSiP, Warszawa, 1978,
3. Lipska E., Przychodzińska M., *Muzyka w nauczaniu początkowym*, WSiP, Warszawa, 1992,
4. Nowacki T., *Zarys Psychologii*, PWSZ, Warszawa 1962,
5. Przybylska K., *Wychowanie muzyczne w przedszkolu*, WSiP
6. Przychodzińska M., *Wychowanie muzyczne – idee, treści, kierunki rozwoju*, WSiP, Warszawa, 1989,
7. Przychodzińska – Kaciczak M., *Muzyka i wychowanie*, NK, Warszawa, 1979,
8. Stankiewicz Z., *Piosenka w przedszkolu*, PZWS, Warszawa, 1973,
9. Stasińska K., *120 lekcji muzyki w klasach 1-3*, WSiP S.A., Warszawa, 1999,